

Tanıtım

Tema: Dilin Zenginliği

Konu: Roman

Alt Konu: Roman nedir, Romanda Yapı Unsurları, Anlatıcı, Bakış Açısı

Temanın Amacı: Romandaki yapı unsurlarını (oyay, yer, zaman, kişi) tanıtmak ve anlatıcı, bakış açısı nedir öğretmek.

Roman

Romanda Yapı Unsurları

Olay

- Her roman, bir olayı anlatmak ve bu olayın sonuçları üzerinden okuyucuya bir mesaj vermek, bir düşünce ya da izlenim kazandırmak amacıyla yazılır. Bu durumda olay (vaka), roman denen edebî türün vazgeçilmez ögesi olmaktadır. Aslında olay, romana değil hayata ait bir parçadır ve hayatta rastladığımız, yaşadığımız, yaşayabileceğimiz bir şeydir. Roman yazarı, dil ve edebiyatın anlatım gücüyle bu olayı kendi hayal gücüne ve amacına göre yeniden biçimlendirir. Roman, gerçek yaşamın kurmacayla oluşturulmuş bir yansıması olduğuna göre yalnızca bir olayı anlatmakla kalmaz; olayın ortaya çıkışında ve gelişmesinde etkisi olan diğer olay parçalarını da anlatır. Öyleyse romanda tek bir olayın değil olaylar dizisinin yani olay örgüsünün olduğunu söyleyebiliriz.

Olay Örgüsü

- Belli bir konu çevresinde var olan birden fazla olayın neden-sonuç ilişkisine bağlı bir biçimde oluşturduğu bütünlüktür. Olay örgüsü, birbiriyle hiç ilgisi olmayan olayların rastgele veya peş peşe sıralanması değil, birden fazla olayın neden-sonuç ilişkisiyle anlatılmasıdır.

Örneğin

Roman kahramanının;

- Kerpiçten bir köy evinde yedi kardeşten en küçüğü olarak doğması,
- İlkokulu köyde bitirmesi,

- Ortaokulu okumak için ailesini ilçeye göçe zorlaması,
- Liseyi ile her gün servisle gidip okuyarak birinci olması,
- Hukuk fakültesini kazanıp bitirmesi,
- Hâkim olarak göreve başlaması

romanın olay örgüsünü oluşturur.

- Roman kahramanının hayatı çevresinde maddeler hâlinde verilen bu gelişmeler, romanın olay örgüsüdür. Olay örgüsünü oluşturan kesitler arasında neden-sonuç ilişkisiyle oluşan bir bütünlük vardır. Roman kahramanı okumak için ailesini ilçeye taşınmaya zorlamasaydı, liseyi okumak için ile gidip gelmeseydi, hukuk fakültesini belki de kazanamayacak ve hâkim olamayacaktı. Bütün bu olay örgüsü tek bir olayın yani roman kahramanının yaşam mücadelesinin etrafında şekillenir.
- Bir romanda anlatılan olaylar kronolojik olarak gelişir. Ancak anlatıcının tercih ve olanakları, bu kronolojiyi bazen bozabilir yani anlatıcı, olayı baştan sona, sondan başa, ortadan sona, ortadan başa doğru anlatabilir.

Kişi/Kişiler

- İnsan, romanı oluşturan en önemli ögedir. Romanlar kişi kadrosu ve kişilerin karakter özelliklerinin çeşitliliği bakımından hikâyeye göre daha hacimli ve ayrıntılıdır. Roman yazarı, anlatacağı olayın niteliğine göre kurmaca kişiler seçer ve bu kişilerin her biri olay içinde farklı görevler üstlenir. Roman kahramanının yaşamı, anlatılan olayla paralel bir şekilde ve geniş bir zaman çerçevesi içinde anlatılır.
- Romanda anlatılan olayın merkezinde yer alan, olayların akışına yön veren ve en çok ön planda tutulan kişiye başkahraman denir. Başkahraman ya da başkarakter, romanda en etkin, en dinamik kişidir. Başkahramana sosyal ilişkiler bakımından yakın olan diğer kişilere yardımcı karakter denir.

- Bunların dışında, başkahramanın karşısında yer alan ve karşı gücü yani kötülüğü veya zıt anlayışı temsil eden kişiler vardır. Bu kişiler, romandaki çatışmanın ortaya çıkmasına yardımcı olan kötü karakterli insanlardır. Kahramanların kişilikleri sadece anlatıcı kişi aracılığıyla değil, roman kahramanının kendi kendisini tanıtmamasıyla, roman kahramanının romandaki diğer kahramanlar tarafından tanıtılmasıyla ya da bu üç özelliğin bir arada kullanılmasıyla da okuyucuya sunulabilir. Bir başka teknik de mektup ya da anı yöntemiyle kahramanın tanıtılmasıdır. Bu teknikler de kahramanı farklı bakış açılarından tanımamıza ve kahramanın farklı yönlerini görmemize olanak sağlar. Roman kişileri “tip” ve “karakter” olarak karşımıza çıkar.

Tip

- Bireysel olmaktan çok başkalarında da bulunan ortak özellikler taşıyan ve bu özellikleri en belirgin şekilde temsil eden kişi veya kişi grubuna denir. Okuyucu tarafından özellikleri bilinen ve derinliği olmayan kahramanlardır. Tip olan kahraman tek yönüyle ele alınır. Bir yönü kuvvetle vurgulanır. Böylece ele alınan kahraman genelleşir.
- Tipler aynı olaylar karşısında aynı tepkileri veren, dünyanın her yerinde belirgin özellikleriyle ayırt edilebilen, standart, kolayca anlaşılabilir mizaçlardır. Derin bir çözümleme gerektirmezler. Hiçbir olay ya da duruma göre değişmeyen davranışlarıyla apaçık ortadadırlar. Edebî metinlerde tiplerden bazıları taklit edilen, çoğaltılan tiplerdir. Aydın tipi, âşık tipi, eşkıya tipi, hoca tipi, kahraman tipi, öğretmen tipi, hasta tipi gibi. Bunların benzerlerine başka eserlerde de rastlanır.

Yurtsever tip	Her millette, vatan için mücadele eden insan tipi vardır.
Çıkarıcı tip	Dünyanın her yerinde aynı belirgin davranışlar içerisindedirler.
Kıskanç tip	Dünyanın her yerinde aynı kişilik özelliklerine sahiptirler.
Öğretmen tip	Çalığı romanındaki Feride gibi, dünyadaki her öğretmen, benzer duygu ve ideallere sahiptir.

Tipin Genel Özellikleri

- Tip evrenseldir.
- Genel özelliklere sahiptir.
- Tip, tek boyutludur derinliksizdir.
- Tipler, toplumsal sınıfın, meslek kategorilerinin simgesidir.
- Dramatik aksiyona etki eder ama dramatik aksiyondan ya da çatışmalardan etkilenmez.
- Tipin özelliklerinde değişim, gelişim yaşanmaz; tip, hep aynıdır.
- Öykü ve romanlarda, temsilcisi olduğu toplumu belirgin özellikleriyle yansıtır. (Zengin, cimri, cahil, köylü vb.)

Karakter

- Karakterler, birden fazla özelliği belirlenmiş ve insanın iç çatışmaları ve çıkmazlarını verme görevini yüklenmiş roman şahıslarıdır. Kahramanlar düşünceleri, bir olaydan etkileniş biçimleri, olaylar karşısında aldıkları tavır ve tutumları, üzüntüleriyle tanıtılıyorsa karakterdir. Her insan âşık olur ama aşkı farklı yaşar çünkü karakterleri farklıdır. İyisiyle kötüsüyle, güzeliyle çirkiniyle, doğrusuyla yanlışıyla, hiçbir yönü belirginleştirilmeden ele alınan kahramanlar karakterdir.
- Karakterler olaylar karşısındaki duruş, bakış, yorum ve tutumları ile tiplere göre daha derinlikli ve değişkendir. Her karakter başlı başına bir tahlil konusudur.

Karakterin Genel Özellikleri

- Romanda olumlu, olumsuz yönleri ile verilen ve belirli bir tip özelliği göstermeyen kişilerdir.
- Benzerlerine başka eserlerde rastlanmayacak derecede kendine özgü tavırları, düşünceleri bulunan kahramandır.
- Karakter kendine özgüdür ve geneli temsil etme özelliği göstermez.
- Çok yönlü olup değişkenliğe sahip kişilerdir.
- Dramatik aksiyonu bizzat oluşturur ve dramatik aksiyon ve çatışmalardan etkilenir.

Tip ve Karakter Arasındaki Farklar

- Tip ile karakterin en önemli farkı temsil gücünde görülür çünkü tip, toplumsal boyutu ile karşımıza çıkar ve ait olduğu sosyal durum, olay veya olgu onun üzerinden işlenir.
- Karakter ise birey olarak ele alınır; çelişkileri, acıları, mutlulukları, çıkmazları sadece kendisine aittir ve kendisiyle sınırlandırılmıştır.
- Tip, benzerlerine başka eserlerde de rastlanabilen, karakter ise sadece o esere mahsus olan kişiliktir.
- Tip geneldir, genel özellikler taşır: İyi, kötü, saf, cesur, korkak, cömert vb. Bütün bu özellikler çok belirginse ve kahramana özgü özellikler taşıyorsa karakter olur.
- Bir roman kahramanı vatanını severse, vatansever tip olur ama bir kahraman, vatan söz konusu olduğunda çarpışıyor, canını feda edebiliyorsa karakter olur.

Örnek 1

Talebelerimi birer birer sıralara oturtuyor, yerlerini bellemelerini tembih ediyordum. Zavallıların hâli görülecek şeydi. Bir türlü sıralara yerleşmesini beceremiyorlar, ağaç dalına yahut asma çardağına oturmuş gibi garip vaziyetler alıyorlardı. Yanlarından ayrıldığı zaman göz ucuyla bana bakıyorlar, tuhaf bir surette sallanan kirli bacaklarını -kabuğuna çekilen kaplumbağalar gibi- yavaş yavaş çekerek altlarına alıyorlar. Ne yapalım, yavaş yavaş alışacağız. Bir şey pek tuhafıma gitmişti. Utana sıkıla yanıma gelen, gözlerini kapayarak el öpen, köylü gelini gibi nazlı ağızlarından bir kelime alınabilen bu çocuklar, kitaplarını açar açmaz dik bir sesle bağıra bağıra okuyorlardı. Sınıf kalabalıklaştıkça gürültü artmaya, başımı iyiden iyiye sersemletmeye başlamıştı.

Hatice Hanıma:

— Her zaman böyle bağıra çağıra mı çalışırlar? Buna dayanılır mı? diye sordum. O, biraz hayretle yüzüme baktı.

Romanın kahramanı, talebelerin okuma sırasında hangi davranışlarından şikâyet etmektedir?

- Sessiz ve düzenli bir şekilde okumalarından
- Kitaplarını açar açmaz dik bir sesle okumaya başlamalarından
- Kitaplarını hiç açmamalarından
- Yavaş ve dikkatli bir şekilde okumaya başlamalarından
- Kitapları birbirine atarak okumalarından

Kitaplarını açar açmaz sesle okumaya başlıyorlar.

Cevap B

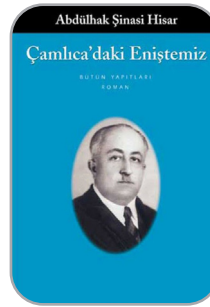
Mekân (Yer-Çevre)

- Romanda anlatılan olay veya olayların geçtiği, kişilerin yaşadığı yerlere mekân denir.
- Romanda anlatılan olay ya da olaylar belli bir yerde geçer ve mekân, romanın diğer unsurlarıyla hatta olayla bağlantılı olarak değişik özellikler gösterir.
- Roman kişileri, içinde buldukları fiziksel çevre içinde ele alınır ve çevre ile insan ögesi arasında bütünlük kurulur.
- Mekân, romanda anlatılan olayların sahnesi gibidir.
- Romanlarda mekân betimlemeleri sıkça ve ayrıntılı biçimde yapılır.
- Mekân betimlemesi gerçekliği artırmakla kalmaz, okuyucunun eserdeki kahramanları anlamasına da yardımcı olur.
- Kahramanın mekânla bütünlüğü veya karşıtlığı, kahramanın fiziksel ve psikolojik özelliklerinin ortaya çıkmasına yardımcı olur.
- Romandaki olayların geçtiği çevre, olayların yaşandığı toplumu anlamamızı da sağlar.

- Romanlarda mekânlar değişik biçimlerde karşımıza çıkar.
- Kişilerin özel yaşam alanları olan evlerden, odalardan, eşyalardan ve toplumsal yaşam alanları olan sokaklardan, caddelerden, köylerden, kasabalardan, şehirlerden, ülkelerden ya da doğal çevrelerden söz edilebilir.
- Çevre, roman yazarının tercihiyle derinlemesine ele alınabilir, böylece insan-mekân ilişkisi öne çıkarılır.
- Yazar çevreyi nesnel bir tutumla da anlatabilir, bir roman kişinin psikolojisi ve bakış açısıyla da aktarabilir.
- Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz: Romancı, olayların cereyan ettiği çevreyi tanıtmak, roman kahramanlarını çizmek, toplumu yansıtmak ve romana bir atmosfer yaratmak için mekân unsurunu kullanır.

Örnek 2

Bu köşkün uzaktan göze çarpan hususiyeti, o zamanlar ancak İstanbul'un iç semtlerinde rast gelinen bazı tekkeler gibi bir nevi dinî mana sezdiren yemyeşil rengiydi. Bahçe duvarındaki demir parmaklıklı kapı gıcırdayarak açılırken öyle gönlünden geliyormuş gibi duygulu bir ses çıkarırdı ki bununla bize güya: "Safa geldiniz!" dediğini işitirdik. Bu bakımsız bahçenin ortasındaki havuzda kuvvetli musluğu hâlâ mükemmel işleyen, eskiden kalma bir fiskiye, eğer açık bırakırsanız yükselen ve dökülen suların neşesini yayar ve bizim o zamanki tasasız ruhlarımıza serperdi. Bu fiskiyenin sularını yıllarca neşeden çağıldar gibi duymuştum. Ancak sonraları bunlar bana nafîle bir bekleyişin yorgunluklarıyla bezgin ve yaşlanmış kızlar gibi için için bir şeyler beklemekten üzgün gelmişti.

Abdülhak Şinasi Hisar, *Çamlıca'daki Eniştemiz*

Parçanın geçtiği mekân hakkında aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

- Köy hayatı, sade ve doğal bir atmosfer sunar.
- Şehir merkezi, karmaşık ve modern bir çevreyi yansıtır.
- İstanbul'un iç semtleri, tarih ve kültürle dolu bir ortamı yansıtır.
- Sahil kasabası, deniz kenarındaki huzurlu bir yaşamı anlatır.
- Dağlık bölge, doğanın görkemli manzaralarını sunar.

Yazar, metinde İstanbul'un iç semtlerinde rastlanabilen bazı tekkelerin atmosferiyle benzerlik kuruyor. Tekkeler genellikle şehir merkezlerinde, özellikle de tarihi semtlerde bulunur. Metindeki mekân betimlemesi, İstanbul'un tarihî ve kültürel dokusunu yansıtır. İstanbul, birçok iç semtiyle ve tarihî yapılarıyla tanınan bir şehirdir.

Cevap C

Zaman

- Roman yazarı, kurguladığı olay ve olay örgüsünü belli bir zaman dilimi içinde olmuş gibi anlatmak zorundadır çünkü olay ve zamanı birbirinden ayırmak olanaksızdır.
- Bir olaydan ve olayı yaşayan kişilerden söz edeceksek bunların yaşadığı bir zaman dilimini de hesaba katmalıyız.
- Romanda karşımıza çıkan zaman, romanı okuduğumuz şimdiki zamandan farklıdır.
- İçinde bulunduğumuz zaman, gerçek zamandır.
- Romandaki zaman ise kurmaca, hayal ürünü bir zamandır.
- Bir roman yazarı, maceranın geçtiği zamana ait her bir ayrıntıyı romanına aktaramaz.
- Tüm ayrıntıları anlatmak mümkün değilse yazar; özetleme, zamanda atlama, bilinç kaybı, hızlı kayıt, geriye dönüş gibi tekniklerden yararlanır.

Romanda Anlatıcı ve Bakış Açıları

- Romanın en önemli yapı unsurlarından biri de anlatıcıdır. Roman yazarı, önce bir tema ve olay belirler, ardından bu olay etrafında kişiler yaratır ve en son olarak bu kurmaca olay örgüsünü okuyucuya anlatacak bir anlatıcı seçer. Romandaki olayları bize anlatan, yazarın kendisi değil, seçtiği başka bir anlatıcıdır. Kısacası yazar romanla ilgili her şeyi hazırlar, bunları kendisi kaleme alır fakat anlatıcı, yazarın belirlediği hayal ürünü bir kişidir. Romanlarda olaylar farklı anlatıcıların bakış açısına göre aktarılabilir.

Hâkim (İlahi, Tanrısal) Bakış Açısı

- Anlatıcı, olayların içinde yer almaz, olaylara müdahale etmez.
- Olaylara geniş bir açıdan bakar.
- Anlatıcı, her şeyi bilen konumdadır; kahramanların zihinlerinden geçenleri, duygularını, iç dünyalarını geçmişte yaşadıklarını, gelecekte olacakları, onların en gizli bilgilerini bütün ayrıntılarıyla bilir.
- Anlatım üçüncü kişinin ağzından yapılır.
- Cümleler genellikle görülen geçmiş zaman (-di'li geçmiş zaman) biçiminde kurulur.

Örneğin

Vara yoğa karışır. Tartışmaya can atarlar. Nitekim: “Şoför Efendi, iki buçukluğun üstünü unuttunuz...” dese, bu koca burunlu, sarkık gerdanlı adam o biçim, yan yan bakacaktı. “Ne bakıyorsun?” diye terslese, “Göze yasak mı var?” karşılığını alacağını iki kere iki dört eder gibi biliyordu. Adama yeniden baktı, sanki “Göze yasak mı var?” demiş gibi kızdı, içinden.

Örnek 3

Aşağıdaki parçaların hangisinde ilahi bakış açısı vardır?

- Sonraları borcu iki liraya indi, bir liraya, daha sonra da elli kuruşa. En son gün gelir, iki gazetemi verirse borcunu ödemiş oluyordu ki, gelmedi. Şaşım. Neden gelmemişti? Elli kuruşumun üstüne yatabileceği aklımın kıyısından bile geçmiyordu.
- Maliye Veznesi'nden Tefrik Efendi, banka önünde Vezne arabasından inerken, nasıl oldu ise, ayak bileğini incitmiş, iki gündür hasta, evde yatıyor. Komşuları hatır sormaya geliyorlar. İki gündür evde yaşayış değişmiş, herkesten sıcak bir sevgi görüyor.
- Rahat etmesine dua edeceğim birisi de orada!” der gibi... Sonra önüme, ardıma, yanıma bakmadan koşmaya başladım. Öyle sanıyorum ki ben de gırtlığımda bir arı iğnesi ve yüzümde o çivit renkli maskeyi taşıyordum; ben de korkunç ve yarı ölüyüm.
- Onun fikirlerinde ve duygularında hiçbir şey değişmemiştir. Bu gidişten o da memnun değil ne bu yaşayış tarzını, ne evlerine girip çıkan insanları, o da beğenmiyor fakat ne çare ki iş çığırından çıkmış, karısına olan zaafı yüzünden yahut daha başka sebeplerden kendini bir kere bu korkunç akıntıya kaptırmıştır.
- Apartmanlarının kirasını hemşerilerinden bir yaşlı avukat toplar, aydan aya getirip kendilerine teslim eder. Avukatın kâtabi söylüyor; ihtiyarlar parayı alırken ağlaşmaya başlamış... Anlayın para hırsının derecesini... Parayı herkes sever amma, bu kadarı fazla...

D seçeneğinde anlatıcı kahramanın aklından geçenleri bildiğinden cevap D'dir.

Cevap D

Kahraman Bakış Açısı

- Anlatıcı, romanın kahramanlarından biridir.
- Yazar, olayları kahramanın bakış açısından anlatır.
- Anlatıcının bildikleri; kahramanın anlattıkları, gördükleri, duydukları ve bildikleri ile sınırlıdır.
- Olaylar, birinci kişinin ağzından verilir; cümlelerde “ben, biz” özneleri sıkça kullanılır.

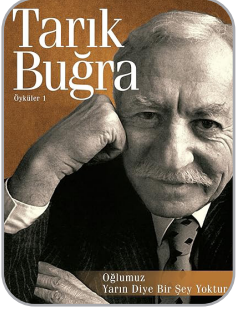

Örneğin

Yaktım yıktım yurdunu. Sözü doğru, pehlivanım. Üç bin başı esir ettim. Kefe'de sultan haremlerine sattım. Fakat bunları namusluca yaptım. Atlıya karşı at sürdüm, kılıçlıya karşı kılıç çektim, okluya karşı ok attım. Yurdu için ölen pehlivandır, pehlivan! Esir olup namusumu, sülalemin adını kirletmem. Ölüm olsun!

Örnek 4

Fakat bütün bunlara ne lüzum var, sen sanki bunları bilmiyor musun? Ben sanki bütün bu şeylerin senin kalbini nasıl sızlattığını bilmiyor muyum? Annen, ben, sen bize bakma. Bütün budalalık bizde. Biraz hasta olmanı bekler gibiyiz. Hâlâ bize en çok ait olduğun günlerdeki gibi kalmanı istiyoruz. Değişebileceğini aklımız almıyor. İşte, gözlerimi bir türlü yüzüne çeviremiyorum, sana bakamıyorum. Annen de böyle. Şimdi biz, seni uyandıramayız. Çünkü düşünmeye cesaret edemeden biliyoruz ki artık senin uykun da değişti. Eskiden bizi bekler gibi uyurdun. Evet, artık uykun da değişti. Hatta asıl değişiklik uykularında oldu, sen uykularında da bizden uzaklaştın.

Tarık Buğra, *Öğlumuz*

Bu parça ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Anlatımda yer yer betimlemelere başvurulduğu
- B) Üçüncü kişili anlatımın kullanıldığı
- C) Kahramanın psikolojik durumuna yer verildiği
- D) Kahraman anlatıcının bakış açısıyla yazıldığı
- E) Durum hikâyesine özgü nitelikler taşıdığı

Bu parça, kahraman anlatıcının bakışıyla yazıldığından anlatım üçüncü kişinin değil, birinci kişinin ağzından anlatılmıştır.

Cevap B

Gözlemci Bakış Açısı

- Anlatıcı, dış dünyada olup bitenleri sadece gözlemekle yetinir.
- İkinci aşamada da gözlemlerini tarafsızca okuyucuya nakleder.
- Gözlemci anlatıcı, bir "yansıtıcı" konumundadır.
- Çok daha az bilgilidir; onun bilme, görme, duyma yetenekleri geçmiş ve geleceğe uzanmadığı gibi kahramanların ruh hâllerine de yetişemez.
- Anlatıcı hem üçüncü tekil hem de birinci tekil olabilir.

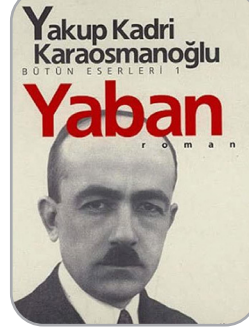

Örneğin

Vapur Doğu Akdeniz limanlarından birine yaklaştığı zaman ortalık kararmaya başlamıştı. Güneşin biraz evvel battığı, denizle bulutların birbirine karıştığı yerde katmer katmer turuncu yığınlar, bunun karşısında, Torosların üzerinde ise, karlı tepeleri saran al al tüller vardı. Vapur kısa, kalın bir şeydi. Kıçı pek suyatmış, burnu pek havaya kalkmış gibi yürüyordu.

Çıkış Soru 1

Bu "yaban" lafı, beni, önce çok kızdırdı. Fakat sonra anladım ki Anadolulular, Anadolu köylüleri, tıpkı eski Yunanların kendilerinden başkasına "barbar" lakabını vermesi gibi, her yabancıya yaban diyorlar. Bir gün... bir gün onlara, ispat edebilecek miyim ki ben bir "yaban" değilim? Benim damarlarımdaki kan onların damarlarında işleyen kandır. Aynı dili söylemekteyiz. Aynı tarihî ve coğrafi yollardan, hep birlikte gelmişizdir. İspat edebilecek miyim ki aynı Allah'ın kuluyuz!

Aynı siyasî mukadderât, aynı sosyal bağlar, bizi kardeşlik, evlâtlık, analık babalık üstünde bir yakınlıkla birbirimize bağlamıştır. Lâkin hangi sözlerle, hangi seslerle? Gündelik hayatın ufak tefek ihtiyaçlarını bile anca ifadeye güç bulabiliyorum. Nerde kalmış ki onlarla, bu kadar genel konular üzerinde konuşacağım!.. Gün geçtikçe daha iyi anlıyorum: Türk "entelektüel"i, Türk aydını, Türk ülkesi denilen bu engin ve ıssız dünya içinde bir garip yalnız kişidir.

Bu parçayla ilgili aşağıdakilerin hangisi söylenemez?

- A) Kahraman bakış açısı kullanılmaktadır.
- B) Aydın ile halk arasındaki uçurum ele alınmaktadır.
- C) Olay hikâyesine özgü bir anlatım sergilenmektedir.
- D) Anlatıcının düşünceleri iç konuşmalarla verilmektedir.
- E) Yaşananların anlatıcı üzerindeki etkisi işlenmektedir.

(2021 AYT)

Bu parça Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Yaban adlı romanından alınmıştır. Metin; kahraman bakış açısıyla, iç konuşmalarla ve yaşananlar anlatıcının üzerindeki etkisiyle dile getirilmiştir. Bu parça bir olayı değil yaşamın bir kesitini ele almıştır. Dolayısıyla bu parça olay hikâyesine özgü bir anlatım değil durum hikâyesine özgü anlatım sergilemiştir.

Cevap C

Önemli

Çoğulcu Bakış Açısı ve Anlatıcıları: Anlatıcılardan iki veya daha fazlasının aynı eserde kullanılması tarzıdır. Asıl çoğulcu bakış açısı, tek bir anlatıcının esas olduğu eserde, olay örgüsünde yer alan kahramanlardan birkaçının da bakış açılarına yer verilmesi biçiminde gerçekleştirilir. Bu tür bir tavır, X olayının okuyucuya takdimini daha çok inandırıcı hâle getirecek ve okuyucuyu tek bir anlatıcının esiri olmaktan kurtaracaktır.

Örnek Cevap Anahtarı

1. B 2. C 3. D 4. B

Çıkış Soru Cevap Anahtarı

1. C

Etkinlik

1. Aşağıdaki soruları *Dokuzuncu Hariciye Koşuşu* romanından alınan bu metne göre cevaplayınız.

Kenar mahalleler. Birbirine ufunetli adaleler gibi geçmiş, yaslanmış tahta evler. Her yağmurda, her küçük fırtınada sancılanan ve biraz daha eğrilip bükülen bu evlerin önünden her geçişimde, çoğunun ayrı ayrı maceralarını takip ederdim. Kiminin kaplamaları biraz daha kararmıştı, kiminin şahnişini biraz daha yumrulmuştu, kimi biraz daha öne eğilmiş, kimi biraz daha çömelmişti ve hepsi hastadır, onları seviyorum çünkü onlarda kendimi buluyorum ve hepsi iki üç senede bir ameliyat olmadıkça yaşayamazlar, onları çok seviyorum ve hepsi, rüzgârdan sancıldıkça ne kadar inilderler ve içlerinde ne aziz şeyler saklarlar, onları çok... çok seviyorum. Eşiklerinde soluk yüzlü, çıplak ayaklı, ürkek ve sessiz çocukların, ellerinde ekmek kabuğuyla ve çerden çöpten yapılmış oyuncaklarla ağır ağır, düşünerek ve gülmeden oynadıkları bu evlerin arasında kendi evimi ararım ve âdeta güç bulurum çünkü bunların hepsi benim evim gibidirler. Evde kimse yoktu, kapıyı anahtarım ile açtım, girdim ve her zamanki âdetimle alt kat sofada epeyce durarak etrafıma hareketsiz bakındım. Bu sofa yaşlı bir insan yüzü gibidir: Evimizin bütün ruhu, kederleri ve neşesi orada görünür, her günün hadiseleri tavana, duvarlara, döşemeye bir leke, bir çizgi, bir buruşuk ve bazan da ancak bizim görebileceğimiz gizli bir işaret ilave eder. Bu sofa canlıdır: Bizimle beraber kıvılgı, değişir, bizimle beraber dağılır, toplanır, bizimle beraber uyur uyanır; bu sofa aramızda sanki üçüncü bir simadır ve güldüğü, ağladığı bile olur. Bu sofa dört köşedir: Ortada sokak kapısı, iki yanında birer pencere. Pencerenin yanında bir ot minderi. Minderin yanında yemek masası. Masanın yanında iki sandalye. Bu sofada oturulur, yemek yenir, misafir kabul edilir.

Peyami Safa, *Dokuzuncu Hariciye Koşuşu*

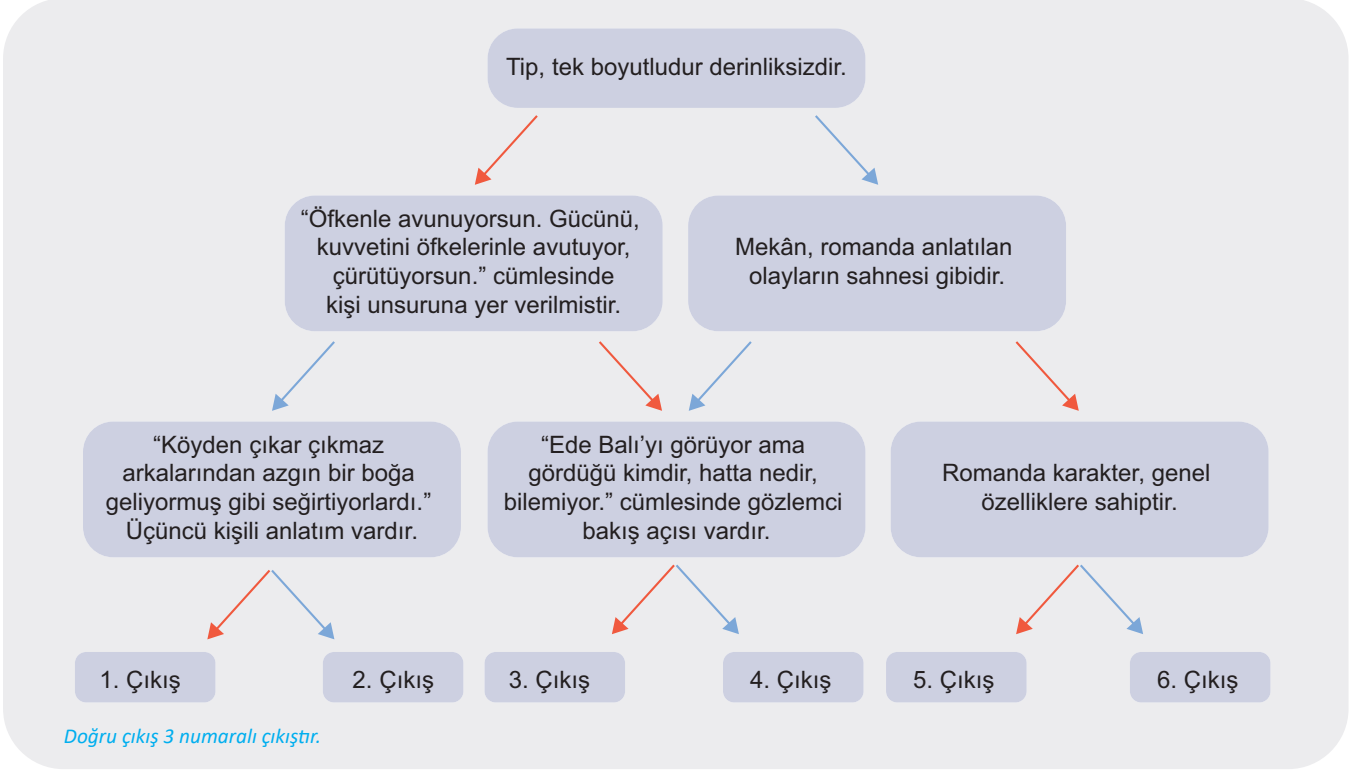
a. Yargılar doğru ise yanlarına "D", yanlış ise "Y" yazınız.

Betimlenen evler, kişileştirilmiştir.	D
Roman kahramanı, kendini evlerle özdeşleştirmiş.	D
Zaman unsuru ön planda tutularak kronolojik sıra izlenmiştir.	Y
Kahraman bakış açısıyla yazılmıştır.	D
Dili oldukça ağırdır, Arapça-Farsça sözcüklere bolca yer verilmiştir.	Y

b. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun sözcüklerle doldurunuz.

- Bu metinde *kahraman* bakış açısına yer verilmiştir.
- *Birinci* kişili anlatımdan yararlanılmıştır.
- *Anlatmaya* bağlı bir metinden alınmıştır.
- Roman kahramanın *ruhsal-psikolojik* yapısı ön plandadır.
- Yapı unsurlarından *mekân-yer* üzerinde durulmuştur.

2. Aşağıda verilen tanılayıcı dallanmış ağaçtaki ifadelerin bazısı doğru, bazısı yanlıştır. İlk ifadeden başlayıp, cevap oklarını takip ederek doğru çıkışa ulaşınız. (Mavi yol doğru, kırmızı yol yanlıştır.)

3. Aşağıdaki tabloyu bu metne göre doldurunuz.

Rabia sofrada su nasıl içilir?

Rabia – (Gülerek) Ağabey artık onu da bilmeyecek değiliz ya?

Meftun – Orada konsolun üstünde sürahiyle su var; bardağı doldur da iç bakalım.

Rabia bardağı beş parmağıyla yakalar; suyu doldurur. Lakır lakır içerken validesinin usulca yanındakine:

– İş su üzerine olunca hemen tecrübesi ediliyor; şeftalilerin, armutların yalnız sözleriyle vakit geçiriliyor.

Dediğini Rabia işitince gülmekten kendini menedemeyerek suyun bir kısmını genzine kaçıırır, diğer kısmını da yanındakilerin yüzlerine püskürtür...

Meftun – (Nefretle) Kız sana yazıklar olsun. Alafranga sofrada böyle mi su içeceksin? Yanına tesadüf eden bedbaht sofrta komşularının suratları, üstleri başları ne olur sonra?..

Hüseyin Rahmi Gürpınar, Şıpsevdi

Anlatıcı	Bakış Açısı	Kişiler	Mekân
3. kişilik	Gözlemci	Rabia ve Meftun	Evin sofrası

1. “Sen sokağımızdan ayrıldığında henüz çocuktun. Doğrusu yokluğunu pek derinden hissetmiştim senin. Sonra ben, daha dikkatle yaşamaya devam ettim. Bir bakıma ikimiz için yaşayayım istiyordum. İstiyordum ki seyircisi olduğum her şeyden senin hissen kadarını da göreyim, ayırayım ve yolumuzun birleştiği bir noktada sana aktarayım. Bu hisle bu zengin temaşada Allah şahit hiçbir şeyi kaçırmamaya çalıştım. Bir çiğ taneciği üzerinde oluşan dünya, saatleri mi aldı. Bu taptaze izlenimleri zihnimde en el değmemiş yerlere özenle yerleştirdim.” O konuştuğuça gözümde geçmiş otuz yılın bana verdikleri fakirleşiyordu. Zihnim ister istemez geçmişin muhasebesine kayıyor, toplam çizgisi altındaki rakamların pek bir değer taşımadığını üzümlere görüyordum. Ne yapmışım ben? Yaşamamdan maksat bir lisan öğrenmek, bir meslekte söz sahibi olmak mıydı? Yaradılışın ve yaradılışımın sırrı bu kadar mahdut olabilir miydi? Tabiatın kucağında yaşanması gereken hayat böyle mi sarf edilmeliydi? Beni tutup sürükleyen rüzgâr neydi?

Bahaeddin Özkışı, *Sokakta*

Bu parçada, anlatıcı geçmişe dair derin düşüncelere dalarak yaşamının değerlendirmesini yaparken bir kişiyle yaşadığı deneyimleri hatırlıyor. Bu bağlamda, aşağıdaki sorulardan hangisi parçanın kişi, mekân, zaman ve olay örgüsüyle ilgili derinlemesine anlayışı sınamak için uygun olurdu?

- A) Anlatıcı, hangi mekânda bulunduğunu ve ne zaman olduğunu net bir şekilde belirtebilir mi?
 B) Parçadaki kişi hakkında daha fazla bilgi vererek karakterinin özelliklerini açıklayabilir mi?
 C) Anlatıcı, deneyimlerini hatırlarken hangi duyguları deneyimlediğini ve bunların nedenlerini açıklayabilir mi?
 D) Geçmişe dair düşüncelerini dile getirirken anlatıcının kullandığı dil ve imgeler hangi duyguyu yansıtır?
 E) Parçada geçen olayların kronolojik sıralamasını doğru bir şekilde belirleyebilir mi?

2. Orta yaşlarımızı sürüyorduk dedim ya aslında arkadaşlığımız çok eskilere, kısa pantolonla dolaştığımız çocukluk günlerine kadar uzanır. Kenan ile Nihat'ı, Galatasaray Lisesinin Ortaköy'deki tarihî binasının geniş bahçesinde ilk gördüğümde üçümüz de henüz delikanlılığın sınırlarına bile gelmemiştik. Neden arkadaş olduğumuzu bilmiyorum. Aynı sınıfta olmanın doğal bir sonucu desem onlarca çocuğun arasından neden üçünüz bir araya geldiniz, diyerek kolayca çürütülebilir bu tezim. Belki izcilik. (...) Hayır, hayır üçümüzün de ailelerimizin tek çocuğu olmamızdan söz etmiyorum, kişiliklerimizden bahsediyorum. Yanlış anlamayın, kişiliklerimiz de tıpkı dış görünüşümüz gibi birbirine hiç benzemezdi. Kıvrıkcık sayılabilecek dalgalı siyah saçları, hep neşeyle parıldayan ela gözleri, dur durak bilmeyen hâliyle Kenan, içimizdeki en delişmen çocuktur.

Ahmet Ümit, *Beyoğlu Rapsodisi*

Bu parça ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Birinci kişili anlatım söz konusudur.
 B) Nitelemeden yararlanılmıştır.
 C) Mekân unsuruna yer verilmiştir.
 D) Gözlemci bakış açısıyla yazılmıştır.
 E) Yaşamın bir kesiti dile getirilmiştir.

3. Salih arabadan köşe başında inmek istemişti. Fakat Ligor tembihliydi, kapının önüne kadar götürdü. Üstelik Salih bu sokaktan böyle tek kollu, tek kolunda pis bir torba ile geçmek istemiyordu. Bu iş nasıl olsa olacaktı ama ilkin verdiği bir korku vardı, bu da az şey değildi. Bir eyvallah da Ligor'a çektikten sonra arabadan indi. Hiçbir tarafa bakmadığı hâlde bütün sokak halkının pencerelelere üşüştüğünden emindi. Atların nal sesleri buna yeterdi. Mühim olan ise karşı evin penceresi idi. Acaba Raziye orada mıydı? Orada idi de Salih'in bu hâlini görünce içi fenalaşmış mıydı? Bir dünya çöker de insanın içi fenalaşmaz mı?

Tarık Buğra, *Küçük Ağa*

Bu parça ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Kahraman bakış açısıyla yazılmıştır.
 B) Öğretici metinden alınmıştır.
 C) Üçüncü kişili anlatım söz konusudur.
 D) Din konulu bir romandan alınmıştır.
 E) Kahramanlar, ağızlarıyla konuşurulmuştur.

Cevap Anahtarı

1. C 2. D 3. C